

Het einde van de wethoudersplanologie?

Duurzaamheid - Wageningse onderzoekers hebben een toekomstbeeld over honderd jaar gemaakt, die verbeeldt hoe Nederland eruit zou kunnen zien, rekening houdend met klimaatverandering, energietransitie, woningbouwopgave, demografische ontwikkeling, landbouwtransitie en meer biodiversiteit. Deze 'plankaart' toont dat we meer aan (middel) langetermijnplanologie voor grotere gebieden moeten gaan denken; dus meer Rijksregie in plaats van gemeentelijke wethouderplanologie.

De toekomstkaart 2120 betekent immers groots en natuurlijk denken en gemeentegrens-overschrijdende megaprojecten als verbreding van de grote rivieren, voorwaartse kustverdediging, groenblauwe dooradering door stedelijke omgeving en zachte dubbele oeverzones rondom het gehele IJsselmeer. Om dat laatste als voorbeeld te nemen: het IJsselmeer wordt door die dubbele oeverzones voor biodiversiteit, zandwinning en recreatie weliswaar kleiner maar ook dieper. Dat moet ook voor de waterberging. Het meer is dan uitgediept om de oeverzones te creëren, zodat het netto evenveel water kan bergen.

Overtollig rivierwater door klimaatverandering wordt zoveel mogelijk via de verbrede IJsselvallei afgevoerd en niet meer via Rijn en Waal om de risico's op overstroming in het westen zo laag mogelijk te houden. Deze Wageningse toekomstkaart kreeg eind vorig jaar de wind extra mee door de NOVI, de Nationale Omgevingsvisie. Daarin wordt eveneens gekozen voor dit soort groot-scheepse duurzame functiecombinaties en groenblauwe dooradering en bovendien worden ook een aantal nationale belangen genoemd zoals de woningbouw-opgave, delfstoffenwinning en natuurontwikkeling. Daartoe zou er meer rijksregie moeten komen, maar het is intussen zeer de vraag of daarvoor wel de juridische instrumenten zijn.

Zand woningbouw

Een goede illustratie vormt de zaak die eind vorig jaar bij de Raad van State speelde, waarbij de gemeente Fryske Marren een door alle hogere overheden goedgekeurd zand- en natuureiland voor de Friese IJsselmeerkust tegenhield door geen bestemmingsplan vast te stellen. Een klassiek NIMBY-geval: not in my backyard. Het zand- en natuureiland voldeed evenwel aan diverse nationale belangen uit de NOVI, van de enorme woningbouwopgave (want daarvoor heb je veel bouwzand nodig) tot natuurontwikkeling. Het stond ook als locatie in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening, een stukje wetgeving dus, genoemd. Ook had de provin-

cie geen bedenkingen omdat er geen significante aantasting van Natura 2000-doelen te verwachten is. Het project wil juist inzetten op een bijdrage aan het verbeteren van de ecologische (water-)kwaliteit in het IJsselmeer en aan de projecten die hiervoor ook door andere (overheids-)organisaties worden opgezet.

Dubbele zachte oevers

De bestaande rechtsinstrumenten schieten tekort of worden niet gebruikt. Zo krijg je die dubbele zachte oevers uit die bewierookte Wageningse wenskaart dus niet van de grond. Met een proactieve aanwijzing of meer regie kan de stap in de richting van de Wageningse wenskaart wel worden gezet. Echter deze aanwijzing of regie wordt slechts zeer incidenteel en spaarzaam ingezet, zelfs als het gaat over belangen uit de NOVI. Op deze manier lijken lokale belangen alle ruimte te krijgen en vaak te prevaleren boven het landelijke belang. De

uitvoering van de rijksambitie (NOVI) komt zo niet tot stand.

PKB-status

Handiger was het geweest als de nationale belangen met hun voorkeurlocaties meteen een zogenoemde PKB-status meegekregen hadden, dan hadden ze automatisch doorgewerkt, was er geen proactieve of reactieve aanwijzingen nodig en was nu al de eerste spade de grond in gegaan. PKB staat voor planologische kernbeslissing. Dat is een inmiddels vervallen en vergeten instrument dat in deze tijd weer heroverweging verdient. Nu wint NIMBY het van NOVI en dat is ongewenst in deze tijden van crises, transitie en groter willen denken dan de wethoudersplanologie.

Fred Kistenkas

Associate professor aan Wageningen Universiteit

COLUMN

ANDY VAN DEN DOBBELSTEEN

Bewust ruimtelijk plannen

Mijn goede vriend Daan leerde me ooit dat voor projectontwikkelaars slechts drie aspecten belangrijk zijn: 1. Locatie, 2. Locatie, 3. Locatie. Daar moet ik aan denken als ik me op zondag 7 februari realiseer dat we drie-voudig vast zitten: 1. Coronalock-down, 2. Ingesneeuwd, 3. Vervoer vastgelopen – de NS heeft alle ritten gecancelled.

Je zal nu toch op een plek wonen waar je doodongelukkig bent...

Nu voel ik me op dit moment eenzaam, maar ik prijs me gelukkig met een heerlijk huis op een bijzonder handige plek in Delft. Ik moet er niet aan denken dat ik dit had moeten beleven in een karakterloze Vixenwijk of in een naargeestig appartement driehoog-achter.

Vanuit die optiek heb ik veel begrip voor de jongeren die zich al bijna een jaar opgesloten voelen. Als je jong bent is sociaal contact zo belangrijk. Ik denk dat deze generatie in één keer beseft dat contact met avatars in cyberspace ook niet alles is. Het is vooral tof als je daarnaast echte mensen kunt ontmoeten, in het ware leven.

Voorals pubers hebben het zwaar. Dagelijks saaie lessen volgen op een scherm van 13 inch is niet de wijze waarop ze enthousiast worden voor de spannende uitdagingen van hun generatie. En als ze dan de deur niet uit mogen, moeten ze wel op een erg leuke plek wonen om nog wat sprankeling te ervaren.

Ook hierom hoop ik dat we weer bewust ruimtelijk gaan plannen. Voor levensgeluk. Het is mijn overtuiging dat je dat overal kunt vinden, maar het helpt erg als onze stedenbouw voldoet aan bepaalde voorwaarden. Zelfvoorzienend in lage dichtheden in buitengebieden: laat het geschieden. Functioneel afgestemd in hoge dichtheden met voldoende groen: vooral doen. Maar niet die verrekte tussencategorie, met een dichtheid te laag voor openbaar vervoer en te hoog voor de beleving van kwalitatieve ruimte.

Andy van den Dobbelssteen

Hoogleraar Climate Design & Sustainability TU Delft